

Zukünftige Beobachter in diesen Gegenden seien im besonderen auf die Erscheinungen und den Ablauf des Zuges hingewiesen und auf die Überwinterer, die noch lange nicht alle erfasst sein dürften.

Literaturverzeichnis: FRANZ, JOST, 1942, Ornithologische Winterbeobachtungen bei Alakurtti (NO-Finnland). *Ornis Fennica* 19: 88—91. — GLADKOW, N. A., 1941, Beitrag zum Studium der Vögel der Timantundra. *Journ. f. Ornith.* 89: 124. — GRENQUIST, P., 1946, Havaintoja Kemin kaupungin linnustosta. *Ornis Fennica* 23: 101—115. — HORTLING, I., 1929—31, Ornithologisk Handbok. Helsingfors. — JANY, E., 1938, Beitr. Fortpfl. biol. Vögel 14: 26—27. — LAMPIO, T., 1945, Uhtuan etelä-, länsi- ja pohjoispuolen linnustosta. *Ornis Fennica* 22: 45—56. — KIVIRIKKO, K. E., 1940, Suomen selkärankaiset. Helsinki—Porvoo. — STEGMANN, B., 1934, Ueber die Formen der grossen Möwen. *Journ. f. Ornith.* 82: 341—380.

Om rödstrupiga piplärkans, *Anthus cervinus* (Pall.), och ängspiplärkans, *Anthus pratensis* (L.), sträck vid Helsingfors.

GÖRAN BERGMAN

Vid flyttfågelsstudier höstarna 1948 och 1949 har jag i september bland sträckande och rastande ängspiplärkor upprepade gånger fastställt också rödstrupiga piplärkor i Helsingfors omgivningar. Bestämningen av arten är gjord på basen av det ytterst kännsbaka lätet som starkt avviker från våra övriga piplärkors. I några fall kunde dessutom på rastande fåglar, som i. ö. ofta äro avsevärt mindre skygga än ängspiplärkor, färgteckningen på ryggsidan i gynnsam belysning ses tillräckligt tydligt för att vid direkt jämförelse med ängspiplärkor tillåta bestämning. För ytterligare kontroll skjöts ett ex. den 29. IX. 48 på Harakka holme invid Helsingfors. Rödstrupiga piplärkans läte hade jag redan vid flyttfågelsstudier hösten 1941 hört 3 olika gånger (Esbo Kopplorna 13., 14. och 20. IX.), dock utan att då slutgiltigt våga bestämma arten bara på basen av handböckernas lätesbeskrivningar och fågelns storlek. Vid Ölands södra udde var jag hösten 1947 i tillfälle att närmare lära känna arten ifråga, både sträckande och för ringmärkning fångade

fåglar, och någon svårighet att bestämma arten på basen av lätet är det ej.

HYTÖNEN ¹⁾ redogör för röststrupiga piplärkans höstdräkt och vingformel, men känner inte skillnaden mellan ängs- resp. skärpiplärkans och röststrupiga piplärkans läten (också vissa av de båda förstnämnda arternas läten kunna efter någon övning skiljas!). I gängse handböcker och i RUDEBECKS ²⁾ studie över röststrupign piplärkans sträck över Sverige ingår däremot också en god karakteristik av lätet. Trots detta är arten fortfarande som genomflyttare i stort sett okänd för våra ornitologer. Det må därför nämnas att röststrupiga piplärkans läte är längre, högre och vassare än trädpiplärkans och ej heller så surrande eller vibrerande. Det upprepas aldrig såsom ängspiplärkans (ist-ist; vi-vi; vi-ve-vi, vi, sidi o. s. v.), och det kan återges psiii eller ziip eller ännu bättre (enl. HORTLING 1929—31) dšip eller dšj. Det är inte mycket olikt sävsparvens siie, men dock avsevärt skarpare och inte så vekt och fallande.

Hittills ha bara 3 fynd av röststrupig piplärka under hösten i södra Finland publicerats (HYTÖNEN op. cit.: 15. IX. 29 utanför Helsingfors; 23. IX. 30 i Helsingfors, samt Helsingfors Universitets samlingar ett gammalt ex. från Borgå Söderskär). Dessutom föreligga 2 opublicerade observationer: Signilskär i Ålands hav 13. IX. 32 1—2 ind. observator O. Hytönen och Esbo Bergö 30. X. 41 1 ex.; möjligen skadad (örf.). Tabellen sid. 118—119 upptar mina observationer av röststrupig piplärka jämte antalet samma och andra dagar jakttagna övriga piplärkor i september 1949; dessutom anges antalet observationstimmar per dag före kl. 10. Samtliga observationer äro gjorda inom en radie av 15 km från Helsingfors centrum. Som av tabellen framgår kan man räkna med att åtminstone vid kusten se någon sträckande röststrupig piplärka i medeltal ungefär varannan morgon under september.

Flygriktningen hos sträckande röststrupiga piplärkor har varit varierande — alltså inte så konstant WSW-lig som ängspiplärkor-nas. Sådana röststrupiga som flugit i flockar av ängspiplärkor ha

¹⁾ HYTÖNEN, O. 1931: Tunturikirvinen, *Anthus rufogularis* Brehm [= *A. cervinus* (Pall.)] tavattu jo ainakin kolme kertaa syysmuuton aikana Eteläsuomessa. — Luonnon Ystävä 1931 (5): 157—161.

²⁾ RUDEBECK, G. 1947: Nyare observationer rörande höststräcket av röststrupig piplärka (*Anthus cervinus* Pall.) över södra Sverige. — Vår Fågelvärld 6: 125—136.

Antalet iakttagna sträckande piplärkor					
Zahl der beobachteten ziehenden <i>Anthus</i> -Arten					
	3. IX.	4.	7.	8.	11.
<i>Anthus cervinus</i>	2+1+1	—	1	1	1
Flugrichtung	SE W NE		SE	S	SW
<i>A. pratensis</i> (+ <i>spinoletta</i>) .	—	3	—	—	5
<i>A. trivialis</i>	23	24	2	4	24
Gesamtzeit der Beobachtungen, St.	2	4	2,5	2,5	3,5
Beobachtungsplatz	Esbo Kopplorna 15 km SW der Stadt	"	Skanslandet 2 km SE der Stadt	"	Kopplorna

alla flugit mot WSW, men däremot ha alla iakttagna ensamma fåglar flugit åt S, SE eller NE, ofta i uppenbar tvekan att flyga ut över havet. De varierande flygriktningarna tyda otvivelaktigt på en sydligare eller sydostligare huvudflyttningensriktning än ängspiplärkans. Den rödstrupiga piplärkan har ju även ansetts vara en typisk sydostflyttare, ehuru RUDEBECK (op. cit.) överväger möjligheten av att nordskandinaviska fåglar i regel skulle flyga i mera sydvästlig kurs.

Utöver i tabellen upptagna år 1949 mer eller mindre tydligt på sträck iakttagna fåglar har jag i Helsingfors eller dess närmaste omgivningar 1948—1949 konstaterat följande rastande rödstrupiga piplärkor:

(Rastande *Anthus cervinus* bei Helsingfors.)

1948:	29. IX.	7 ind. Harakka (hela dagen)
	30. IX.	1 " "
1949:	4. IX. kl 5	1 " Bollplanen
	12. IX. kl 13	minst 4 ind. Ugnsholmen
	15. IX. kl 5	läte, Bollplanen (<i>Ruf gehört</i>)
	16. IX. kl 5	" "
	17. IX. kl 6	läten " (<i>mehrere Rufe</i>)
	21. IX. kl 7	5 ind. Drumsö
	22. IX. kl 6	läten, Bollplanen
	" kl 11	1 ind. Harakka
	30. IX. kl 11	1 ind. Harakka

under olika dagar i september 1949.
an verschiedenen Tagen; September 1949.

	12.	15.	16.	21.	22.	23.	25.	26.	27.	30.
	—	—	1 + 1	2	1	—	1 + 1	—	—	—
			WSW	S	WSW		WSW			
	1	1	23	38	37	12	45	35	320	—
	1	1	4	46	5	—	2	—	—	—
	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Skanslandet		"	Harakka an der S-Spitze der Stadt	Drumsö 2 km W der Stadt	Skanslandet	"	"	"	"	"

Den första ornitolog som efter den långa pausen sedan 1939 åter bedrev flyttfågelsstudier på Signilskär i Ålands hav kunde också fastställa rödstrupiga piplärkor. Doc. L. v. Haartman inledde nämligen Signilskärs-stationens verksamhet med en 17 dagars observationsserie 23.—27. VIII. och 31. VIII.—11. IX. 1949, varunder han konstaterade följande rastande men inga sträckande rödstrupiga piplärkor (observationerna vänligen av doc. von Haartman ställda till mitt förfogande):

(Beobachtungen über *Anthus cervinus* 23. VIII.—11. IX. 1949 auf Vogelwarte Signilskär, W. Åland. Nur rastende festgestellt.)

2. IX. 2? + 1; 5., 6., 7., 8., 9. och 10. IX. 1 rastande, möjligen delvis samma individ.

Praktiskt taget alla observationer av rödstrupig piplärka i södra Finland hänföra sig till höststräcket. Det är av intresse att konstatera att också ängspiplärkan, åtminstone där jag studerat sträcket (Helsingfors omgivningar och Esbo skärgård), är påfallande fåtalig under vårsträcket. Om antalet rödstrupiga piplärkor som om våren kan observeras minskas i samma proportion i förhållande till antalet under hösten som ängspiplärkorna, visar det ju att möjligheterna att se rödstrupiga piplärkor om våren vid Helsingfors äro minimala. Följande data över ängspiplärkans talrikhetsförhållanden vår och höst i Helsingfors och Esbo må anföras:

(Zahl der beobachteten ziehenden *Anthus pratensis* im Herbst und im Frühling:)

Höststräcket: 1941 (27. VIII.—1. XI. 5—10 tim. per dag, Esbo) 370 ängspiplärkor.
1949 (4. IX.—15. X. 22 morgnar, mest på Skanslandet) 773 ängspiplärkor.

Vårsträcket: 1945 (31. III.—5. V. ca 8 tim. per dag, Esbo) 4 ängspiplärkor.
1948—49 (27 observationsmorgnar i april, Helsingfors omgivningar)
7 ängspiplärkor.

Så stora olikheter i antal kan inte bero bara på en stor dödlighet under vintern, utan måste ha också andra orsaker. Det finns flere tänkbara och sannolikt samverkande förklaringar; t. ex.:

1. Ängspiplärkorna följa om hösten Finska vikens nordkust mot SW såsom ledlinje. Detta är utan tvivel fallet åtminstone vid Helsingfors, där sträcket är starkast i yttre skärgården med en i regel WSW-lig flygriktning. Möjligen försiggår sträcket av ängspiplärkor som häcka i höga norden nordost om Finland om våren i stället till någon del österut längs Finska vikens sydkust, och därpå bara på bestämda ställen över viken mot N.

2. Vårsträcket är kanske i högre grad nattsträck än höststräcket. Jag har gjort tillfällighetsbetonade iakttagelser som tyda på att ängspiplärkorna om våren ofta anlända på natten. Flere morgnar under ankomstperioden har antalet ängspiplärkor på Harakka holme vid Helsingfors plötsligt varit större än föregående afton (antalet häckande par 4—6).

Man kan emellertid inte på basen av materialet i Universitetets samlingar få något bevis för att piplärkor skulle falla vid fyrarna på vårarna. Däremot äro fåglar från vårsträcket överhuvud ytterst få (3—4 mot över 20 höststräckare). Inte heller „Fuglene vid de Danske Fyr“ 1917—34 ge något stöd för att vårsträcket i Danmark skulle försiggå övervägande på natten. — Iögonenfallande olika antal sträckande under vår och höst i Helsingforstrakten visa också trädpiplärkan, sädesärlan (påfallande talrika om hösten, den sistnämnda dock delvis på grund av upprepad återflygning) och sånglärkan (talrikast om våren). Utan att överbetona möjligheten att antalsolikheterna vår och höst hos ängspiplärkan skulle bero på avsaknad av ledlinjer resp. på nattsträck, ville jag dock framhålla, att man inte är tvungen att tillskriva olikheterna i vidsträcktare bemärkelse skilda flyttningvägar vår och höst.

Utom ovanförda förklaringar till ängspiplärkans fåtalighet under vårsträcket kan det också bl. a. tänkas att flyghöjden om våren när

fåglarna komma över Finska viken är mycket stor och sträcket därför eventuellt kan undandraga sig uppmärksamheten på samma sätt som jag konstaterat beträffande huvuddelen av bofinkssträcket i klart väder. Något bevis för att så vore fallet finnes emellertid inte.

Ängspiplärkssträckets eventuella inverkan på röststrupiga piplärkans allmänna sträckriktning måste tas i beaktande. RUDEBECK (op. cit.) ställer sig rätt avvisande till en „induktion“ av SW-flyttare på den röststrupiga piplärkan, som trots att den ansetts vara endast SE-flyttare, i Skandinavien ses SSW om sina häckningsområden. Mina iakttagelser över röststrupiga piplärkans flygriktning i flockar av ängspiplärkor och hos enstaka exemplar tyder emellertid på att induktionen är en faktor att räkna med. Röststrupiga piplärkans ringa frekvens som vårflyttare i västeuropeiska länder (också på sådana ställen där ängspiplärkan är talrik, såsom Rossitten och Helgoland) kan kanske ses just mot bakgrunden av en induktion under höstflyttningens tidigare skeden, medan vårsträcket skulle vara mera „självständigt“ (eller möjligen påverkas i rakt motsatt riktning). Så länge man ingenting vet om röststrupiga piplärkans vårsträck i Fennoskandia är det dock omöjligt att draga några fullt säkra slutsatser. Att vårsträcket icke blivit iakttaget är ett faktum, men orsaken till detta är inte klarlagd. Över någon del av Finland bör ju röststrupiga piplärkan sträcka också om våren, vare sig den nordfennoskandiska populationen återvänder från SW eller SE.

Zusammenfassung: Über den Zug von *Anthus cervinus* (Pall.) und *Anthus pratensis* (L.) bei Helsingfors. Der früher als besonders selten angesehene Rotkehlpieper zieht offenbar im Herbst regelmässig aber meist vereinzelt über Südfinnland. 26 Beobachtungen über insgesamt etwa 40 Ind. aus den Umgebungen von Helsingfors im Sept. 1948 und 1949 werden angeführt; dazu kommen einige Beobachtungen im Sept. 1949 auf Vogelwarte Signilskär, W. Åland und 3 Beobachtungen unweit Helsingfors im Sept. 1941. Die Zugrichtung an der Küste ist nicht so ausgeprägt südwestlich (SE-Zügler!) wie die der Wiesenpieper. Die relative Seltenheit des Wiesenpiepers am Frühjahrszuge (nur etwa 1 % des Herbstzuges!) an der Küste bei Helsingfors ist auffällig. Im Herbst dient die Küste als Leitlinie (im Frühling vielleicht aber die Südküste des Finnischen Meerbusen). Es scheint dem Verf. aber auch möglich dass die Pieper im Frühjahr an der finnischen Südküste zum erheblichen Teil Nachtzügler sind.

Das fast vollständige Versagen des Frühjahrszuges des Rotkehlpiepers in westlicheren Gegenden Europas könnte so erklärt werden, dass die Vögel im Herbst von den Wiesenpiepern im Anfang des Zuges nach SW mitgerissen werden, im Frühling aber ohne „Induktion“ ziehen.